

Speech van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Jet Bussemaker, bij de heropening van het NIMAR, 1 maart 2017

Excellentie,
Dames en heren,

*Nhar kbir alyoum*¹.

De schrijver Tahar Ben Jelloun beschreef de schoonheid van Marokko ooit aan de hand van het feit dat je er in één oogopslag de Atlantische Oceaan en de Middellandse Zee kunt zien.

Twee werelden met eigen getijden, stromingen en zoutgehalten.

Werelden die verschillen, maar toch continu met elkaar in contact komen via de nauwe Straat van Gibraltar.

Ik zie in dat beeld een overeenkomst met onze werelden: Nederland en Marokko.

Andere continenten, andere talen en culturen, maar toch innig met elkaar verbonden.

Niet alleen door een nauwe zeestraat, maar door bijna 400.000 mensen van wie het hart klopt voor beide landen.

De geschiedenis liegt er niet om: Nederland en Marokko zijn stevig met elkaar verweven.

We delen een verhaal in de wereldgeschiedenis dat meer dan vier eeuwen teruggaat, toen we samen optrokken tegen de Spanjaarden.

Nederlandse bedrijven zoals Heineken en Unilever hebben hier vestigingen.

We werken samen op het gebied van economie, mensenrechten en democratisering.

En toch – als we de vooroordelen en stereotypen moeten geloven – zijn de verschillen soms groter dan we aankunnen.

In het politieke debat lijkt er – zeker in Nederland – nauwelijks ruimte voor nuance meer te zijn: het moet allemaal ‘minder, minder, minder’.

Een uitspraak die mensen uitsluit en daar zal ik – en met mij de hele Nederlandse regering – mij altijd tegen blijven afzetten.

¹ Marokkaans welkomstwoord, betekent: ‘dit is een belangrijke dag.’

Dat Marokko en Nederland twee verschillende werelden zijn, met eigen wortels, talen en verhalen, is absoluut waar.

En dat dat soms zoeken is naar de juiste manier van samenwerken, klopt ook.

Dat hoeven we niet te ontkennen.

Maar daar tegenover staan zoveel zaken die ons aan elkaar verbinden.

De Nederlandse politiek wordt verrijkt door het leiderschap van mensen als Ahmed Aboutaleb (de burgemeester van Rotterdam) en Khadija Arib (de voorzitter van ons parlement).

En de Nederlandse cultuur krijgt glans door artistieke geesten als acteur Nasrdin Dchar en schrijver Abdelkader Benali.

Of studenten als Hafsa Chairi, die noodgedwongen een lange weg door het Nederlandse onderwijs aflegde, nu haar derde masterstudie afrondt en vastbesloten is de eerste Nederlandse hoogleraar met een hoofddoek te worden.

Elk van hen is Nederlands én Marokkaans.

Zij omarmen hun gelaagde achtergrond in plaats van deze af te wijzen.

Ze bewijzen de kracht van wederzijds begrip – en spreken zich daar ook expliciet over uit.

‘Als ik in Marokko ben mis ik Nederland. Als ik in Nederland ben kan ik naar Marokko verlangen,’ aldus Tweede Kamervoorzitter Arib.

En met dit citaat herken ik ook burgemeester Aboutaleb, die hier vandaag aanwezig is.

Zij omarmen beide culturen en gebruikt ze om hun identiteit vorm te geven.

En zo smeden ze beide werelden aaneen.

Van zulke smeden hebben we er meer nodig.

De scheidlijnen in onze samenleving tekenen zich namelijk steeds scherper af.

‘We worden tegenwoordig geïnjecteerd met angst,’ zei Nasrdin Dchar al in 2011.

En we weten tot wat voor schrale, donkere toekomst dat leidt.

Het is dus onze dure plicht om die angst te beantwoorden met iets anders.

Iets dat ontwapend en ons dichter bij elkaar brengt.

En daarom zijn we vandaag hier.

Het vernieuwde NIMAR is er om onze werelden dichter bij elkaar te brengen.

En om in het vertrouwen dat dan ontstaat, elkaar echt te ontmoeten.

Het is een vrijplaats voor ontmoeting en gesprek, om geesten te scherpen en kennis te delen.

Over Marokko, de Arabische wereld, de islam – en hoe zij zich verhouden tot de Nederlandse taal en cultuur.

Deze onderwerpen bestuderen in hun eigen context is cruciaal om elkaar echt te begrijpen.

Maar het NIMAR is meer dan alleen een onderwijsinstituut.

Hier, aan de Avenue Marrakech, leggen jullie verbanden die misschien wel nergens anders gelegd kunnen worden.

Met rood-wit-blauwe, maar ook met groen-rode draden weven jullie Nederland en Marokko aaneen.

Zo ontstaat een kleurrijk web, dat recht doet aan vier eeuwen relaties.

En aan de bijna 400.000 Marokkaanse Nederlanders die met één been in beide landen, talen en culturen staan.

Het helpt ons om die benen stevig te verankeren, in een basis van vertrouwen.

Want zonder dat vertrouwen, komen weer bij die angst – of bij radicalisering.

Vlak na de vreselijke aanslag op de redactie van Charlie Hebdo in Parijs schreef auteur Abdelkader Benali: ‘de lokroep van extremisme kan heel krachtig zijn als je opgroeit in een wereld waar iedereen om je heen je cultuur lijkt te beledigen.’

Onvrede kan gemakkelijk ontstaan.

Het groeit onder andere door het gevoel niet bij een samenleving te horen, wat je afkomst ook is.

Dat gevoel moeten we altijd serieus nemen.

Want op het moment dat iedereen zich terugtrekt in zijn eigen wereld, is echt samen leven niet meer mogelijk.

Dat betekent dat we soms beladen gesprekken moeten voeren – ook hier op het NIMAR.

Dat we ongemak moeten benoemen, bij onszelf en bij de ander.

Het zal ons helpen om ons in elkaar te verplaatsen.

Om empathie te kweken.

Empathie, die gedijt in onderwijs, onderzoek en culturele uitwisseling.

Alleen vanuit empathie, ontmoeting en vertrouwen kunnen we lastige gesprekken echt goed voeren.

Over radicalisering, maar ook over discriminatie, gelijke kansen en inclusiviteit.

De wereld lijkt soms op een smal koord te balanceren, waarin onbegrip en onzekerheden onze keuzes bepalen.

Juist daarom ben ik zo blij dat we met het vernieuwde NIMAR een manier hebben gevonden om dat koord te versterken.

Niet alleen voor mensen in wiens hart beide culturen kloppen.

Het NIMAR biedt Nederlandse ook studenten de kans om een land, een cultuur, een wereld te ontdekken, die ze alleen kennen van horen zeggen.

En ik ben de Universiteit Leiden dankbaar voor de grote rol die ze daarin speelt.

Ik reken erop dat de universiteit hier snel een concreet en ambitieus aanbod zal verzorgen, dat voorziet in een behoefte en nieuwe behoeftes creëert.

In dit verband is het mooi dat de Universiteit Leiden ons naast het NIMAR ook de Leiden Islam Academie biedt: een open, wetenschappelijke omgeving die kennis over de islam koppelt aan de Nederlandse maatschappij.

Een maatschappij waar de islam ontegenzeggelijk deel van uitmaakt.

Daarom vind ik het ook belangrijk dat de vorming van islamitische geestelijken een plek krijgt in ons onderwijssysteem.

Daar wordt aan gewerkt.

Ik hoop dat het NIMAR daar, met al haar kennis en expertise, vanuit Marokko een ondersteunende rol in zal spelen.

Op het gebied van islamonderwijs heeft Marokko een uitstekende naam en we werken daarin dus graag met u samen.

En juist daarom wil ik mijn Marokkaanse collega-minister(s) bedanken voor de mogelijkheid om dit instituut hier te vestigen.

Hiermee verbinden we ook de samenwerking tussen overheden en kunnen we profiteren van elkaars kennis.

Dames en heren,

Voor mij is de schoonheid van het NIMAR dat ik hier in één oogopslag Nederland en Marokko zie.

Twee werelden met eigen talen en culturen, die elkaar steeds weer ontmoeten.

Dat hoef ik de studenten, docenten en onderzoekers van het NIMAR natuurlijk niet te vertellen.

Jullie weten als geen ander hoe waardevol de blik van een andere cultuur is.

Hoe goed het is als we over de grenzen van onze eigen wereld heen kijken en in gesprek gaan met het onbekende.

En hoe essentieel het is om daar een veilige omgeving voor te hebben.

Dit instituut biedt jullie die veilige omgeving.

Gebruik die omgeving om jezelf en elkaar steeds spiegels voor te houden.

Niet om te schermen met je eigen visie op wat ertoe doet, maar om jouw waarden en die van een ander te leren begrijpen.

Dat kan soms confronterend zijn, het kan schuren en onaangenaam zijn.

Maar als je elkaar daarvoor de ruimte geeft, levert het een levenslange band op.

Vraag maar aan Hafsa Chairi en Abdelkader Benali.

Aan Khadija Arib of Ahmed Aboutaleb.

Ik wens het NIMAR toe dat het onze relatie versterkt.

En zo helpt om elkaar en onszelf beter te leren kennen en begrijpen.

*Shukran.*² (Spreek uit: Sjoe-kran)

Dank u wel.

² Dank u wel.